

UDK 272-752:[373.3.016+373.5.016]
272-752(073)«1991/2019»

37.014.523

<https://doi.org/10.53745/bs.93.1.6>

Primljeno: 29. 3. 2023.

Prihvaćeno: 25. 4. 2023.

Pregledni rad

KORELACIJA KATOLIČKOGA VJERONAUKA S NASTAVNIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA U KURIKULUMIMA ZA OSNOVNE ŠKOLE I GIMNAZIJE

Gordana BARUDŽIJA

Agencija za odgoj i obrazovanje

Donje Svetice 38, 10 000 Zagreb

gordanabarud@yahoo.com

Sažetak

U članku se analizira kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk s obzirom na načelo korelacije ili suodnosa s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama te se prikazuje kako je u kurikulumima drugih nastavnih predmeta i međupredmetnih tema otvorena mogućnost za korelaciju s Katoličkim vjeronaukom. Ukazuje se na činjenicu da je u planovima i programima Katoličkog vjeronauka od 90-ih godina 20. stoljeća do danas prisutno načelo korelacije. Prvo poglavlje donosi temeljna načela korelacije u nastavnom predmetu Katolički vjeronauk. Drugo poglavlje prikazuje načela korelacije u planovima i programima Katoličkog vjeronauka od 1991. do 2019. godine. Treće poglavlje bavi se korelacijom u kurikulumu nastavnoga predmeta Katolički vjeronauk i kurikulumima drugih nastavnih predmeta s obzirom na područja poučavanja: društveno-humanističko, umjetničko, jezično-komunikacijsko, prirodoslovno, matematičko te tjelesno i zdravstveno područje te nastavnog predmeta Katolički vjeronauk i međupredmetnih tema nazvanih Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje, Održivi razvoj, Zdravlje, Učiti kako učiti, Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te Poduzetništvo.

Ključne riječi: korelacija, kurikulum, Katolički vjeronauk, nastavni predmeti, međupredmetne teme.

Uvod

Riječ *korelacija* upućuje na međusoban odnos i uzajamnu povezanost. Hrvatski jezični portal *korelacija* definira kao povezanost u zajedničkom djelovanju ili

kao suodnos dvaju korelata.¹ Prema nekim autorima, hrvatski znanstvenici su načelo korelacije u odgojno-obrazovnoj teoriji i praksi neopravdano zapostavljali.² Veća pozornost tom načelu posvećena je tijekom faze *Cjelovite kurikularne reforme* u kojoj su kreirani kurikulumi nastavnih predmeta i međupredmetnih tema.³ Svaki je od predmetnih kurikuluma trebao unutar jednog poglavlja opisati suodnos (korelaciju) s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Za razliku od drugih nastavnih predmeta, Katolički vjeronauk je načelo korelacije imao u svojim planovima i programima od povratka u odgojno-obrazovni sustav 1991. godine, što je temeljeno na europskim teološko-katehetskim znanstvenim istraživanjima, posebice onim njemačkoga govornog područja. Korelacija pomaže Katoličkom vjeronauku u ostvarivanju njegove svrhe – učenicima otvoriti religiozno-kršćansku dimenziju temeljnih iskustava iz njihovih svakodnevnih situacija i učiniti prepoznatljivim situacijsko-egzistencijalno značenje kršćanske poruke.⁴

Korelacijom se želi uspostaviti dijaloški odnos između predanja vjere i suvremenog čovjeka.⁵ Ona u vjeronauku ima svoje teološko i didaktičko načelo,⁶ a uočavanje zajedničkih sadržaja, metoda rada i strategija poučavanja samo je jedna razina govora o korelaciji u odgoju i obrazovanju.

¹ Usp. HRVATSKI JEZIČNI PORTAL, *korelacija* https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=ellnWhM%3D&keyword=korelacija (6. VII. 2022.)

² Usp. Jasmina VRKIĆ DIMIĆ – Sandra VIDIĆ, *Korelacija i timski rad u nastavi – holistički pristup učenju i poučavanju*, u: *Acta Iadertina*, 12 (2015.) 2, 94.

³ Provedba cjelovite kurikularne reforme drugi je od osam ciljeva vezanih uz rani predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje, koje postavlja Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije. Strategija je donesena 2014. godine, a rad na Cjelovitoj kurikularnoj reformi započeo je 2015. godine. Svojevrsan nastavak Cjelovite kurikularne reforma nakon njezina prekida 2016. godine je Škola za život kao projekt Ministarstva znanosti i obrazovanja, čiji je cilj u eksperimentalnoj fazi bio provjera primjenjivosti novih kurikuluma. Nakon vrednovanja eksperimentalnog programa Škola za život u školskoj godini 2018./2019. (dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/Evaluacija-Skola-za-zivot//Vrednovanje%20eksperimentalnoga%20programa%20Skola%20za%20%C5%BEivot%20u%20%C5%A1kolskoj%20godini%202018.%20-%202019.%20-%20objedinjeno%20iz%20vjesce.pdf>) doneseni su službeni kurikulumi koji se primjenjuju u osnovnim školama i gimnazijama u Republici Hrvatskoj (dostupni na: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/125>).

⁴ Usp. Ana Thea FILIPOVIĆ, *Načelo korelacije u školskom vjeronauku I*, u: *Kateheza*, 17 (1995.) 2, 116.

⁵ Usp. *Isto*, 114.

⁶ O teološkom i didaktičkom načelu korelacije vidi u: Ana Thea FILIPOVIĆ, *Načelo korelacije u školskom vjeronauku II*, u: *Kateheza*, 17 (1995.) 3, 202-205.

U ovom članku opisuju se temeljna načela korelacije koja se odnose na nastavni predmet Katolički vjeronauk te se prikazuje kontinuitet u zastupanju načela korelacije u planovima i programima Katoličkog vjeronauka. Iznosi se što o korelaciji s pojedinim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama kaže kurikulum Katoličkog vjeronauka (*Kurikulum*). Također se analizira poglavlje *Povezanost s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama* predmetnih kurikuluma te kurikulumi međupredmetnih tema da bi se vidjelo otvaraju li oni prostor za korelaciju s Katoličkim vjeronaukom.

1. Načelo korelacije u Katoličkom vjeronauku

Korelacija se kao jedno od načela u teologiji javlja u 20. stoljeću nakon Drugoga vatikanskog koncila i antropološkog zaokreta koji se dogodio u teologiji velikom zaslugom njemačkog teologa Karla Rahnera.⁷ Teolozi poput Paula Tillicha, Edwarda Schillebeeckxa i Romana Guardinija ističu važnost čovjekova iskustva koje se stavlja u kontekst objave kako bi se došlo do odgovora na egzistencijalno važna pitanja.⁸ Pokušaji razumijevanja tog načela, kao i njegova primjena, uz pozitivne rezultate otkrili su i određene manjkavosti. U početku je polazište za korelaciju bilo temeljito objašnjavanje teoloških naglasaka kojima se naknadno dodavalo antropološko iskustvo. Korelacija u Tillichovu i Schillebeeckxovu razumijevanju toga pojma temelji se na teološkoj i antropološkoj uzajamnoj povezanosti. Takvo razumijevanje upućuje na to da korelacija nije rezultat konstruiranja stvarnosti, već se povezanosti na koje ona upućuje otkrivaju u svakodnevnom životu.⁹

Načelo korelacije prihvaćeno je unutar religijske pedagogije i katehetike početkom 70-ih godina 20. stoljeća. Pritom se misli na međusoban odnos, uvažavanje i poštovanje učenikovih iskustava i životnih situacija s predajom vjere.¹⁰ Poticaj tomu bila je Zajednička sinoda biskupija u Saveznoj Republici

⁷ Usp. Ana Thea FILIPOVIĆ, Načelo korelacije u školskom vjeronauku I, 109; Ivica PAŽIN, Vjernost Bogu i vjernost čovjeku u dinamici Utjelovljenja, u: *Kateheza*, 22 (2000.) 1, 43.

⁸ Usp. Đuro ZALAR, Korelacija kao sustavno-teološko i religiozno-pedagoško načelo, u: *Bogoslovska smotra*, 75 (2005.) 1, 275-279; Josip ANTLOVIĆ, Graditelji suvremene teološke misli – Romano Guardini, u: *Obnovljeni život*, 30 (1975.) 2, 150-155.

⁹ Usp. Hans-Georg ZIEBERTZ, Tko inicira religiozne procese učenja? Uloga i osoba vjeroučiteljica i vjeroučitelja, u: Georg HILGER – Stephan LEIMGRUBER – Hans-Georg ZIEBERTZ (ur.), *Vjeronaučna didaktika. Priručnik za studij, obrazovanje i posao*, Zagreb, 2009., 175.

¹⁰ Usp. Ana Thea FILIPOVIĆ, Načelo korelacije u školskom vjeronauku I, 109.

Njemačkoj, koja u dokumentu *Vjeronauk u školi* iz 1974. godine usvaja načelni opis korelacije u kojem se ističe da vjera treba biti ostvariva u kontekstu života, a život razumljiv u svjetlu vjere.¹¹

U korelativnoj strukturi nastave ne stavlja se na prvo mjesto sustavno prenošenje gradiva, već životne situacije u kojima se učenici mogu naći. Kriteriji izbora ciljeva i sadržaja vjeronauka jesu pitanja učenika, njihovi problemi i iskustva. Takvu promjenu perspektive u vjeronauku omogućuje antropološki usmjerena teologija, kojoj je središnji cilj razumijevanje osnovnih ljudskih fenomena pomoću teoloških kriterija.¹² Ona nužno vodi dijalogu s drugim znanostima te vjeronauk zadobiva interdisciplinarnan karakter. Uz pozitivne elemente koje donosi korelativni pristup uočen je i problem tog načela koji se prepoznaje u opasnost antropološkog suženja sadržaja objave. Opasnost predstavlja reduciranje istine objave na trenutno aktualna ljudska pitanja.

Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi taj problem artikulira na sljedeći način: »Navedeni suodnos nije lako dosljedno i skladno provesti jer nije posve jednostavno dovesti u neposrednu svezu životnu situaciju učenika i objavu, koliko god su one sjedinjene u vjerskim iskustvima na kojima počiva tradicija vjere. Osobito je tu korelaciju teško graditi s učenicima u našim školama, gdje su prisutna različita religiozna iskustva, od onih učenika u kojima tek treba buditi pitanje smisla i temeljno religiozno iskustvo do onih u kojima je moguće produbljivati njihova već stečena i življena iskustva vjere. Riječ je svakako o potrebi za doprinosom vjerskoga odgoja i obrazovanja istinskom susretu vjere i života, susretu u kojemu vjera daje najdublji smisao životu, a život daje vjerodostojnost posve konkretnom življenju i svjedočenju vjere. Načelo korelacije upravo teži ostvarenju plodnih veza između općeljudskog iskustva i kršćanske vjere u naporu izgradnje zrele vjere učenika u procesima vjerskoga odgoja i obrazovanja.«¹³

¹¹ Autori koji se u Republici Hrvatskoj bave temom korelacije u kontekst religijske pedagogije i katehetike navode kao važno polazište odnos vjere i života, a početkom se takva pristupa u vjeronauku vidi upravo Zajednička sinoda biskupa u Njemačkoj. Usp. Ana Thea FILIPOVIĆ, Načelo korelacije u školskom vjeronauku I, 110-111; Ivica PAŽIN, Vjernost Bogu i vjernost čovjeku u dinamici Utjelovljenja, 143-144; Đuro ZALAR, Korelacija kao sustavno-teološko i religiozno-pedagoško načelo, 280; Josip ŠIMUNOVIĆ, Načelo korelacije u nastavi katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi s posebnim naglaskom na međupredmetnu korelaciju, u: *Obnovljeni život*, 61 (2006.) 3, 334.

¹² Usp. Stephan LEIMGRUBER – Georg HILGER – Ulrich KROPAČ, Konceptijske razvojne linije, u: Georg HILGER – Stephan LEIMGRUBER – Hans-Georg ZIEBERTZ (ur.), *Vjeronaučna didaktika. Priručnik za studij, obrazovanje i posao*, 52-53.

¹³ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Zagreb, 2003., 6.

U nastavi Katoličkog vjeronauka govori se o unutarpredmetnoj i međupredmetnoj korelaciji, a svaka od tih razina ima još dvije podrazine: horizontalnu i vertikalnu korelaciju. Horizontalna korelacija odnosi se na korelaciju u istom godištu, a vertikalna korelacija odnosi se na korelaciju među godištima.¹⁴ Novi *Kurikulum* u dijelu *Učenje i poučavanje predmeta* upućuje na neprekidni dijalog s drugim predmetima unutar osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja (horizontalna korelacija) te na to da oblikovanje života treba biti potkrijepljeno i podržano unutarnjom vezom vjeronaučnih sadržaja koji učenicima omogućavaju rast i odgoj u vjeri sve do završetka njegova obrazovanja (vertikalna korelacija).¹⁵

Unutarpredmetna korelacija u Katoličkom vjeronauku ostvaruje se tako da »didaktički procesi vjeronaučne nastave povezuju tradiciju vjere i životno iskustvo učenika«¹⁶. S obzirom na to da se u novim kurikulumima naglasak stavlja na odgojno-obrazovne ishode, unutarpredmetna korelacija u Katoličkom vjeronauku može se promatrati i s obzirom na njih. Vjeroučitelji odabiru sadržaje pomoću kojih učenici sintetiziraju, vrednuju, kritički promišljaju, obrazlažu, interpretiraju ili prosuđuju, a odabrani sadržaji u funkciji su ostvarivanja odgojno-obrazovnih ishoda definiranih *Kurikulumom*. Jasnoću unutarpredmetnoj korelaciji u novom *Kurikulumu* daju domene. One pridone unutrašnjoj koherentnosti nastavnog predmeta te time postaju polazišta unutarpredmetne korelacije s obzirom na sadržaje.¹⁷

Međupredmetna korelacija može biti metodička i sadržajna. Metodička međupredmetna korelacija očituje se u uporabi nastavnih metoda rada karakterističnih za određeni školski predmet.¹⁸ Sadržajna međupredmetna korelacija očituje se u suodnosu nastavnih sadržaja više školskih predmeta. Nastavne sadržaje obrađuju dva ili više školska predmeta sa svojim specifičnostima, uspostavljajući zaokruženu nastavnu cjelinu.¹⁹ Međupredmetna korelacija pruža učenicima cjelovito obrazovanje te rasterećenje učenika pri učenju sadr-

¹⁴ Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ, Načelo korelacije u nastavi katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi s posebnim naglaskom na međupredmetnu korelaciju, 335.

¹⁵ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 168.

¹⁶ Josip ŠIMUNOVIĆ, Načelo korelacije u nastavi katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi s posebnim naglaskom na međupredmetnu korelaciju, 335.

¹⁷ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, 9.

¹⁸ Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ, Načelo korelacije u nastavi katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi s posebnim naglaskom na međupredmetnu korelaciju, 339-340.

¹⁹ Usp. *Isto*, 340-341.

žaja školskih predmeta.²⁰ Domene u novom *Kurikulumu* omogućavaju i međupredmetnu korelaciju s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ona se može ostvarivati u samoj nastavi, ali i u izvanučioničkoj nastavi ili surađujući s različitim institucijama. Izvanučionička nastava može biti posjet crkvi ili različitim vjerskim zajednicama, kao i hodočasničkim mjestima važnima za identitet učenika. Suradnja s drugim institucijama može se ostvariti unutar različitih projekata. Uz sadržajnu, ona može biti i metodička s obzirom na pristupe i strategije koji potiču komunikaciju, aktivnu suradnju i kritičko mišljenje, kreativnost i inovativnost.²¹

Iz navedenog se može zaključiti da je korelacija važno načelo upravo stoga što pridonosi cjelovitom odgoju učenika, uključujući ga u aktivnosti u kojima se interdisciplinarno isprepliću sadržaji i metode rada te strategije učenja, što kod učenika potiče motiviranost i suradnju te pridonosi razvoju kritičkog i stvaralačkog mišljenja i, ne manje važno, dobro osmišljenim aktivnostima koje pridonose rasterećenju učenika. Sve razine korelacije prisutne su u novom *Kurikulumu*, što je na temelju njegova poglavlja naslovljenog *Učenje i poučavanje* samo spomenuto, a detaljno će biti razrađeno u trećem dijelu članka na temelju poglavlja *Kurikuluma* naslovljenog *Povezanost s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama*. Prije toga slijedi prikaz pristupa korelaciji u prethodnim planovima i programima Katoličkog vjeronauka.

2. Načelo korelacije u planovima i programima Katoličkog vjeronauka

Od povratka Katoličkog vjeronauka u odgojno-obrazovni sustav 1991. godine objavljena su četiri plana i programa za osnovnu školu (*Plan i program katoličkog vjerskog odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi* iz 1991. godine, *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi* iz 1998. godine, *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi* iz 2003. godine, *Nastavni plan i program za osnovnu školu* iz 2006. godine) te tri plana i programa za srednju školu (*Vjeronaučni program za srednje škole (opće upute)* iz 1991. godine, *Plan i program Katoličkoga vjeronauka za četverogodišnje srednje škole* iz 2009. godine i *Plan i program katoličkoga vjeronauka za trogodišnje škole* iz 2014. godine). Planovi i programi su se mijenjali i prilagođavali s obzirom na promjene koje su se u odgoju i obrazovanju događale, a načelo korelacije je u svima bilo prisutno.

²⁰ Usp. *Isto*, 338.

²¹ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, 9.

Već prvi *Plan i program katoličkog vjerskog odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi* iz 1991. godine govori o potrebi korelacije između općeljudskog iskustva i kršćanske vjere učenika. Polazište za to nalazi se u teološko-katehetskoj teoriji i praksi, što se u europskim zemljama razvilo 70-ih godina 20. stoljeća, o čemu je bilo riječi u prethodnom poglavlju.

Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi iz 1998. godine u vezi s načelom *vjernosti Bogu i vjernosti čovjeku* podsjeća na važnost načela korelacije i korelacijskog pristupa u nastavi Katoličkog vjeronauka.²² Korelacija Vjeronauka i ostalih predmeta u sklopu odgojno-obrazovanoga školskog sustava posebno ističe ona odgojno-obrazovana područja u kojima do izražaja dolaze jezični, književni, likovni, glazbeni, povijesni i zemljopisni odgoj i obrazovanje te religijski odgoj i obrazovanje pripadnika drugih kršćanskih Crkava, pripadnika islamske i židovske vjere.²³ Veliku pozornost posvećuje korelaciji vjerskog odgoja i obrazovanja u školi i crkvenoj zajednici, tj. suodnosu školskog vjeronauka i župne kateheze.²⁴

Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi iz 2003. godine navodi da je svrha Katoličkog vjeronauka »sustavno i skladno teološko-ekleziološko i antropološko-pedagoško povezivanje Božje objave i crkvene tradicije sa životnim iskustvom učenika s ciljem ostvarivanja sustavnoga i cjelovitoga, ekumenski i dijaloški otvorenoga upoznavanja katoličke vjere na informativno-spoznajnoj, doživljajnoj i djelatnoj razini radi postignuća zrelosti kršćanske vjere i postignuća cjelovitoga općeljudskoga i vjerskoga odgoja učenika koji žive u svojem religioznom i crkvenom, kulturnom i društvenom prostoru.«²⁵

U skladu s načelima *vjernosti Bogu i vjernosti čovjeku*, *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi* iz 2003. godine ističe važnost načela korelacije u teološko-katehetskoj, odnosno religiozno-pedagoškoj teoriji i praksi²⁶ te razlikuje unutarnju korelaciju i međupredmetnu korelaciju. Unutarnja korelacija temelji se na načelu nazvanom *hijerarhija istina i hijerarhija vrednota* i njome se želi postići skladna teološka povezanost sadržaja vjeronaučne nastave i posvijestiti njihovu vjersko-odgojnu važnost u konkretnom vjerskom iskustvu i odgoju učenika.²⁷ Međupredmetna korelacija temelji se na uspostavljanju što kvalitet-

²² Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Zagreb, 1998., 13.

²³ Usp. *Isto*.

²⁴ Usp. *Isto*, 14-19.

²⁵ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, 18.

²⁶ Usp. *Isto*, 5.

²⁷ Usp. *Isto*, 6.

nijeg suodnosa između Katoličkog vjeronauka i drugih nastavnih predmeta te odgojno-obrazovnih područja.²⁸ Kao treći vid korelacije *Program* navodi suodnos školskog vjeronauka i župne kateheze jer su škola i župna zajednica dva odgojna mjesta koja se međusobno ne isključuju, nego se nadopunjuju.²⁹

Nastavni plan i program za osnovnu školu iz 2006. godine u uvodnom dijelu vezanom uz Katolički vjeronauk navodi: »On je po svojim ciljevima i sadržajima ucijepljen u cjelinu hrvatskoga odgojno-obrazovnoga sustava, a svrha mu je, u komplementarnom suodnosu s drugim školskim predmetima, promicati cjelovit i sustavan odgoj čovjeka na načelima korelacijsko-integrativnoga učenja.«³⁰

Dalje se u tekstu ponovno navodi korelacijsko-integracijska nastava kao posebna vrijednost Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda te da je dotadašnji *Program* promicao i prakticirao navedeno načelo »provodeći unutrašnju povezanost različitih vjeronaučnih područja, ciljeva i sadržaja te međupredmetnu povezanost različitih nastavnih predmeta, osobito hrvatskoga jezika i književnosti, kao i likovnoga, glazbenoga, povijesnoga, zemljopisnog i drugih područja odgoja i obrazovanja«³¹.

S obzirom na planove i programe za osnovnu školu, uočava se prisutnost načela korelacije u svim razinama, kao unutarpredmetna, međupredmeta, horizontalna i vertikalna, a razvoj je uočljiv od razine upućivanja na korelaciju do ukazivanja na njezinu važnost za dobrobit učenika i konkretiziranja mogućih područja korelacije. Rast koji kreće od uočavanja njezine potrebe s obzirom na iskustva učenika i njihove vjere u prvom planu i programu preko konkretnog navođenja odgojno-obrazovanih područja primjerenih za korelaciju u drugom i preciziranja vrsta korelacije u trećem te kontekstualizaciju unutar Hrvatskog nacionalnog obrazovanog standarda koji korelacijsko-integracijsku nastavu ističe kao posebnu vrijednost u četvrtom planu i programu, vizualno bi se mogao predočiti poput spiralnoga rasta. Slikovito rečeno, rast je išao u visinu i u širinu, a nastavit će se *Kurikulumom* iz 2019. godine.

²⁸ Usp. *Isto*.

²⁹ Usp. *Isto*, 6-7. Više o korelaciji školskoga vjeronauka i župne kateheze vidi u: Ružica RAZUM, *Korelacija župne kateheze i školskoga vjeronauka: liturgijska godina u planiranju i izvođenju vjerskoga odgoja*, u: *Kateheza: časopis za vjeronauk u školi, katehezu i pastoral mladih*, 23 (2001.) 1, 83-95; Nikola VRANJEŠ, *Župna kateheza i vjeronauk u školi – komplementarne zadaće Crkve*, u: *Riječki teološki časopis*, 32 (2008.) 2, 553-568; Blaženka s. Valentina MANDARIĆ, *Suradnja vjeroučitelja i župnika pred izazovom evangelizacije u suvremenoj kulturi*, u: *Bogoslovska smotra*, 88 (2018.) 3, 687-709.

³⁰ MINISTARSTVO ZANOSTI, OBRAZOVANJA I ŠPORTA, *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Zagreb, 2006., 336.

³¹ *Isto*, 337-338.

Vjeronaučni program za srednje škole (opće upute) iz 1991. godine, koji je odobrila Hrvatska biskupska konferencija kao privremeni program u trajanju od pet godina, na samom početku navodi osnovno načelo – *vjernost Bogu i vjernost čovjeku*, koje je do danas ostalo konstantno te se na temelju njega, kao jednoga od školskih didaktičkih načela, navodi načelo korelacije nastavnih predmeta.³²

Plan i program Katoličkoga vjeronauka za četverogodišnje srednje škole iz 2009. godine navodi da vjeronauk u međupredmetnoj korelaciji sa sadržajima i ciljevima drugih nastavnih predmeta učenicima želi pružiti cjelovitu sliku o njima samima i svijetu u kojem žive, otvarajući osobito pitanja smisla života koja tek na obzorju transcencije i govora o Bogu dobivaju cjelovit odgovor.³³

Plan i program katoličkoga vjeronauka za trogodišnje škole iz 2014. godine kaže da vjeronauk učenicima: »U međupredmetnoj korelaciji sa sadržajima i ciljevima drugih nastavnih predmeta, želi pružiti cjelovitu sliku o njima samima i svijetu u kojem žive, otvarajući osobito pitanja smisla života koja na obzorju transcencije i govora o Bogu nalaze svoj dublji odgovor.«³⁴

S obzirom na planove i programe za srednju školu, vidljivo je da oni pitanja smisla smještaju u kontekst učeničkih iskustava te obzorje transcencije i govora o Bogu, što u svim planovima i programima, kao i u *Kurikulumu*, odražava načelo *vjernosti Bogu i vjernosti čovjeku*.

3. Korelacija Katoličkog vjeronauka s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama

U ovom poglavlju prikazano je što o korelaciji govori kurikulum Katoličkog vjeronauka (*Kurikulum*) u poglavlju *Povezanost s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama*. Nastavni predmeti grupirani su unutar predmetnih područja,³⁵ a zasebna cjelina su međupredmetne teme. Unutar jednog pod-

³² Usp. Program katoličkog vjerskog odgoja u srednjoj školi, u: Marko PRNJIC, *Srednjoškolski vjeronauk u Hrvatskoj*, Zagreb, 1994., 32-35.

³³ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Plan i program Katoličkoga vjeronauka za četverogodišnje srednje škole*, Zagreb, 2009., 6.

³⁴ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Plan i program katoličkoga vjeronauka za trogodišnje škole*, Zagreb, 2014., 3. Dostupno na: https://nku.hbk.hr/wp-content/uploads/2019/06/PROGRAM_TROGODISNJE_2014.pdf (21. X. 2022.).

³⁵ Tijekom prve faze kurikularne reforme, izrađivani su kurikulumi pojedinih područja. Prijedlozi svih sedam područja kurikuluma nakon javne rasprave objavljeni su kao neslužbeni dokumenti na mrežnim stranicama Ministarstva znanosti i obrazovanja (<https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/podrucja-kurikuluma/534>). Svi dokumenti sadrže poglavlje *Povezivanje s ostalim područjima kurikuluma i međupredmetnim temama*.

ručja prvo se nabrajaju nastavni predmeti koji ga čine, zatim se opisuje što o korelaciji s tim predmetima piše u kurikulumu Katoličkog vjeronauka. Na kraju se opisuje što o korelaciji s Katoličkim vjeronaukom piše u poglavlju *Povezanost s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama* u pojedinim predmetnim kurikulumima.³⁶

3.1. Korelacija Katoličkog vjeronauka s drugim nastavnim predmetima

Društveno-humanističko područje čine nastavni predmeti: Priroda i društvo, Povijest, Filozofija, Logika, Sociologija, Politika i gospodarstvo, Psihologija, Etika, Pravoslavni vjeronauk, Islamski vjeronauk i Katolički vjeronauk. Korelaciju nastavnih predmeta unutar toga područja *Kurikulum* opisuje na razini sadržaja, metoda rada i strategija poučavanja.

S obzirom na Prirodu i društvo, *Kurikulum* navodi teme: ljepota i sklad prirode i čovjeka, iznošenje iskustava o sebi, o drugima i o svijetu, odgovornost za sebe, za druge i za stvoreni svijet (okoliš), slavlje blagdana, znakovi, adventski i božićni običaji, uskrсни znakovi i simboli u okružju učenika, Dan kruha i zahvalnosti za plodove zemlje, Svi sveti i Dušni dan, sv. Nikola i sv. Lucija, običaji i tradicija u okružju učenika, poštovanje drugoga, važnost pomirenja i opraštanja za život u zajednici, pravila dobrog ponašanja u obitelji i razredu, prijateljstvo, pomaganje i važnost zajednice za život pojedinca općenito.³⁷

Kao sadržajna mjesta korelacije s nastavnim predmetom Povijest, navode se povijesni spomenici na području Hrvatske, primjeri koji se tiču povijesti umjetnosti (motivi, arhitektura, simbolika, povijesni ostatci), kao i teme vezane uz pojavu i nastanak kršćanstva, monoteističke religije, kritičko promišljanje o srednjovjekovnim događajima vezanim uz život Crkve, uloga i utjecaj kršćanstva u hrvatskom narodu, što dolazi do izražaja u sadržajima koji se vežu uz početke pismenosti u Hrvata i pokršćavanje, ulogu istaknutih crkvenih ljudi kao što su: Augustin Kažotić, Ruđer Bošković, Andrija Kačić Miošić, Bartol Kačić, Josip Juraj Strossmayer, Juraj Dobrila, vrijeme hrvatskoga narodnog preporoda, Alojzije Stepinac i njegova uloga u vrijeme i nakon Drugoga svjetskog rata te mnoge druge, kao i tema židovstva te pitanja povezana uz židov-

³⁶ Svi predmetni kurikulumi, osim nastavnog predmeta Informatike, imaju poglavlje *Povezanost s drugim predmetima i međupredmetnim temama*. Kurikulumi u kojima se otvara mogućnost korelacije s Katoličkim vjeronaukom, ako eksplicitno navode nastavni predmet govore o Vjeronauku.

³⁷ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, 157.

stvo od nastanka do današnjih dana.³⁸ Ističe se povezanost koja se ostvaruje kroz otkrivanje kršćanskih motiva i utjecaja kršćanstva na hrvatsko društvo i hrvatsku kulturu na području književnosti, filmske umjetnosti i u medijima općenito, a u srednjoj se školi, prema *Kurikulumu*, povezanost ostvaruje u svim godištimama u kojima se govori o povijesti Crkve u 20. stoljeću te o povijesnim osobama ili institucijama važnim za hrvatsku povijest.³⁹

Konkretni primjeri korelacije s obzirom na teme iz Filozofije vezani su uz pitanja koja se tiču čovjeka i njegova postojanja te o različitim tumačenjima čovjeka u odabranim filozofijskim pravcima i govoru o krepostima.⁴⁰ U *Kurikulumu* nije opisana korelacija s nastavnim predmetom Logika.⁴¹

Što se tiče nastavnog predmeta Sociologija, Katolički vjeronauk nudi mogućnost korelacije u onim područjima koja se nužno vežu za život Crkve i njezina promišljanja u kontekstu socijalnog nauka Crkve. Eksplicitno navodi teme: solidarnost i *caritas*, svijet rada i poziva, prava i obveze, moć i nemoć društvenih institucija, muškarac i žena, stare i nemoćne osobe, siromašni, zapovijed, služenje, sluganstvo, nasilje i sloboda, odgovornost, kao i biblijski odnos prvoga i posljednjega te odnos muškarca i žene.⁴²

Jedan od ciljeva vjeronauka je naviještanje kraljevstva Božjega koje, neovisno o političkim i društvenim okolnostima, želi biti konkretizirano u konkretnom životu čovjeka i društva, kako to navodi *Kurikulum*, a vjeroučitelj je pozvan dati svoj doprinos korelaciji s predmetom Politika i gospodarstvo nikako se ne upuštajući u ideološka razmišljanja o politici, koju najprije promatramo kao *instituciju* stvorenu na dobro čovjeka.⁴³

Povezanost Katoličkog vjeronauka i Psihologije ostvaruje se govorom o vrijednosnim sustavima, ponašanjima mladih te o društvenim utjecajima na ponašanja kod mladih. Ujedno se naglašava da je mogućnost kognitivnog prihvaćanja pojedinih vjerskih sadržaja (Trojstvo, milost, duša, nebo, vječnost...) uvjetovana i psihološkim razvojem učenika.⁴⁴

Kod nastavnih predmeta Etika, Pravoslavni vjeronauk i Islamski vjeronauk riječ je o korelaciji na razini sustava, a ne u didaktičkom smislu da bi učenik određenom sadržaju pristupio iz perspektive predmeta koje pohađa, jer se u osnovnim školama učenici odlučuju za jedan od ponuđenih konfesionalnih

³⁸ Usp. *Isto*, 156.

³⁹ Usp. *Isto*.

⁴⁰ *Isto*, 157.

⁴¹ Usp. *Isto*, 156-165.

⁴² Usp. *Isto*, 158.

⁴³ Usp. *Isto*.

⁴⁴ Usp. *Isto*, 159.

vjeronauka ili ga opće ne pohađaju, a u srednjoj školi između nekog od ponuđenih konfesionalnih vjeronauka i Etike.⁴⁵ Korelacija se ostvaruje na razini odgojno-obrazovnih ishoda i sadržaja koji su im bliski, a kojima se pristupa unutar interdisciplinarnih ili humanitarnih projekata, na terenskoj nastavi ili zajednički planiranim nastavnim satima na razini škole.

Sadržaji bliski s Etikom ukazuju na važnost temeljnih životnih pitanja i pronalaženje odgovora na njih, na čovjeka kao religiozno biće, posebno na temelju spisa, nauka, morala i kulta velikih svjetskih religija, na važnost moralnog i etičkog promišljanja i djelovanja za svoju i dobrobit drugih ljudi te zajednice, na pojam slobode te moralne i etičke probleme u antropologiji, pojmove *prijateljstva* i *ljubavi* u kontekstu međuljudskih odnosa, pojam ljudskih prava, na moralne i etičke probleme u području biomedicine te općenito na moralne i etičke probleme čovjeka suvremenog doba.⁴⁶

Sadržajno se Katolički vjeronauk najviše povezuje s Pravoslavnim vjeronaukom s kojim dijeli istu kršćansku tradiciju, temelje vjere i nauka,⁴⁷ ali i s Islamskim vjeronaukom, s kojim također ima mnogo dodirnih tema od kojih *Kurikulum* izdvaja temeljna moralna načela vezana uz pravila ponašanja, zapovijedi, čovjekovo dostojanstvo i savjest, shvaćanje patnje i zla, prepoznavanje i upoznavanje različitih religijskih znakova, blagdana i običaja u neposrednoj okolini te uočavanje drugih obilježja i utjecaja u suvremenom društvu u umjetnosti, književnosti, glazbi, filmovima, kao i razumijevanje i poštovanje drugih ljudi i njihovih životnih vrijednosti.⁴⁸

Nastavni predmeti društveno-humanističkog područja koji eksplicitno navode mogućnost korelacije s Vjeronaukom su Filozofija,⁴⁹ Sociologija,⁵⁰ Psihologija,⁵¹ Pravoslavni vjeronauk⁵² i Islamski vjeronauk⁵³ u dijelu *Poveza-*

⁴⁵ Ovdje treba reći da se u Republici Hrvatskoj u sustavu odgoja i obrazovanja realizira također Baptistički vjeronauk i Evanđeosko-pentekostni vjeronauk za koje tijekom kurikularne reforme nisu oformljene radne skupine za izradu kurikuluma.

⁴⁶ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, 159.

⁴⁷ *Isto*, 159.

⁴⁸ Usp. *Isto*, 160.

⁴⁹ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Filozofija za gimnazije*, Zagreb, 2019., 35.

⁵⁰ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Sociologija za gimnazije*, Zagreb, 2019., 14.

⁵¹ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Psihologija za gimnazije*, Zagreb, 2019., 28.

⁵² Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Pravoslavni vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 23.

⁵³ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Islamski vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 70.

nost s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama.⁵⁴ U kurikulumu Etike⁵⁵ i Politike i gospodarstva⁵⁶ stoji da je korelacija moguća sa svim predmetima, ali ih sve ne navode. Povijest⁵⁷ govori o povezanosti s drugim predmetima, navodi neke, ali ne i Vjeronauk, dok Priroda i društvo⁵⁸ prepoznaje brojne mogućnosti konceptualnog povezivanja s ostalim nastavnim predmetima, ali ne navodi eksplicitno društveno-humanističko područje ni Vjeronauk.

Umjetničkom području pripadaju nastavni predmeti Likovna kultura, Likovna umjetnost, Glazbena kultura i Glazbena umjetnost. Prijedlozi korelacije u predmetnim kurikulumima uz sadržaje, upućuju i na metode rada.

Kurikulum navodi da je u Katoličkom vjeronauku važno stvaralačko likovno izražavanje, osobito u razrednoj nastavi i gotovo svim temama. U osnovnoj školi posebno su istaknute biblijske teme, upoznavanje kršćanskih motiva te utjecaj kršćanstva na hrvatsko društvo i na hrvatsku kulturu općenito. U Likovnoj umjetnosti u srednjim školama posebno mjesto korelacije je graditeljstvo i arhitektura, a korelacija se ostvaruje u trećem i četvrtom razredu u govoru o kulturalnim doprinosima Katoličke crkve i drugih religija.⁵⁹

Povezanost Glazbene kulture i Katoličkog vjeronauka ostvaruje se u pjesmi kao načinu kojim učenik izražava svoju ljubav prema Bogu te će učenici pjevati hrvatske adventske i božićne pjesme, brojne duhovne pjesme kroz sva godišta vjeronaučne nastave, a ostvaruje se i otkrivanjem kršćanskih motiva i utjecaja kršćanstva na hrvatsku kulturu u području glazbene umjetnosti i tradicije.⁶⁰

Kurikulumi nastavnih predmeta umjetničkog područja u poglavlju *Povezanost s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama* navode da je povezanost moguća sa svim nastavnim predmetima. Kurikulum Likovne kulture i

⁵⁴ U kurikulumima Pravoslavnog, Katoličkog i Islamskog vjeronauka kada se govori o Vjeronauku navode se točni nazivi nastavnih predmeta, a ne općenito Vjeronauk kao u ostalim kurikulumima koji ga eksplicitno navode.

⁵⁵ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Etika za gimnazije*, Zagreb, 2019., 30-31.

⁵⁶ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Politika i gospodarstvo za gimnazije*, Zagreb, 2019., 17.

⁵⁷ Kurikulum nastavnog predmeta Povijesti nije objavljen (kao ostali kurikulumi) na mrežnim stranicama Ministarstva znanosti i obrazovanja, već je dostupan preko poveznice na *Narodne novine*. Stoga ne možemo navesti stranicu na kojoj se nalazi citirani tekst. Usp. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_03_27_557.html (30. IX. 2022.).

⁵⁸ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole*, Zagreb, 2019., 14.

⁵⁹ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, 160.

⁶⁰ Usp. *Isto*, 160.

Likovne umjetnosti⁶¹ ne navodi pojedine nastavne predmete, dok kurikulum Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti⁶² to čini te eksplicitno navodi i Vjeronauk.

Jezično-komunikacijskom području pripadaju svi jezici. Od onih koji se poučavaju u osnovnim školama i gimnazijama u Hrvatskoj, na stranicama Ministarstva znanosti i obrazovanja objavljeni su kurikulumi za Hrvatski jezik, Engleski jezik, Njemački jezik, Francuski jezik, Talijanski jezik i Srpski jezik te Latinski jezik i Grči jezik. U *Kurikulumu* je naglašena sadržajna korelacija s Hrvatskim jezikom, a korelacija na razini metoda, oblika rada i strategija u odnosu na strane jezike. Kurikulumi unutar toga područja povezanost vide uglavnom u kontekstu korištenja jezika kao sredstva komunikacije, a odgojno-obrazovnim ishodima mogu voditi različiti sadržaji pa tako, može se zaključiti, i vjeronaučni sadržaji.

U *Kurikulumu* je opsežno opisana korelacija s Hrvatskom jezikom, vidljiva je u svim godištimu i događa se na više razina. Prvo se opisuje komunikacijska dimenzija: »u onim dijelovima koji se temelje na ovladavanju uporabnih mogućnosti hrvatskoga jezika u jezičnim djelatnostima slušanja, govorenja, čitanja, pisanja i međudjelovanja koje omogućuju stjecanje komunikacijske jezične kompetencije na standardnome hrvatskom jeziku, sposobnosti analize i interpretacije teksta te razumijevanja konteksta i značenjskih slojeva, sposobnosti pomnoga čitanja književnih tekstova, kao i u vještina ma komunikacije i suradnje s drugima te u prepričavanju i pripovijedanju tekstova, objašnjavanju poruke teksta i primjeni poruke na vlastite životne situacije.«⁶³

Nadalje se navodi da su sadržaji i ishodi Katoličkog vjeronauka u korelaciji s predmetom Hrvatski jezik u ishodima u kojima do izražaja dolaze pravila međusobnih odnosa i kulture komunikacije, kao i teme vezane uz početke pismenosti u Hrvata i pokršćavanje Hrvata te teme o ulozi istaknutih crkvenih ljudi u razvoju jezika i doprinosima u književnosti (Andrija Kačić Miošić, Bartol Kačić itd.).⁶⁴

S obzirom na strane jezike u *Kurikulumu* se navodi da se »u svim se stranim jezicima povezanost s Katoličkim vjeronaukom ostvaruje na području

⁶¹ MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije*, Zagreb, 2019., 98-99.

⁶² Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije*, Zagreb, 2019., 73

⁶³ MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, 161.

⁶⁴ Usp. *Isto*, 161.

kulture, blagdana i običaja i svakodnevice te drugim tradicionalnim i suvremenim odrednicama zemalja toga govornog područja u kojima može prepoznati utjecaj kršćanstva ili drugih religija⁶⁵. Kurikulum ne navodi niti jedan pojedinačni strani jezik niti posebno izdvaja klasične jezike.

Svi nastavni predmeti jezičnog područja⁶⁶ u kurikulumima navode povezanost s društveno-humanističkim područjem kojemu pripada i Katolički vjeronauk, ali ga posebno ne ističu.

Nastavni predmeti prirodoslovnog područja su Priroda, Biologija, Fizika, Kemija i Geografija. Kurikulum navodi primjere korelacije na razini sadržaja, iako je više mogućnosti za korelaciju na razini metoda i oblika rada te strategija učenja i poučavanja. *Kurikulum* se ne referira na Prirodu, a povezanost između nastavnih predmeta Biologija i Katolički vjeronauk ostvaruje se prema *Kurikulumu* u nekoliko tema u osnovnoj i srednjoj školi: posebnost čovjeka, pubertet i mladenaštvo, odgovoran odnos prema spolnosti, ispravno shvaćanje odnosa znanosti i vjere o stvaranju svijeta, ali i u drugim graničnim pitanjima vjere i znanosti, znanstveni govor o postanku čovjeka (evolucija i hominizacija), znanstveni govor o napretku reproduktivne medicine i biogenetike (bioetika).⁶⁷

Kurikulum u istom poglavlju govori o povezanosti Katoličkog vjeronauka s Fizikom i Kemijom. Korelacija je moguća na različitim područjima, a posebno se apostrofira pedagoška odgovornost učitelja i nastavnika o otvaranju učenika prema različitim dimenzijama razumijevanja svijeta. Kao primjeri se navode veliki hrvatski znanstvenici koji su istodobno i istaknuti crkveni ljudi poput Ruđera Boškovića i Fausta Vrančića. Stvaranje svijeta i svemira, tuma-

⁶⁵ Isto.

⁶⁶ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 100; MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Engleski jezik za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 155; MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Njemački jezik za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 48; MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Talijanski jezik za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 131; MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Francuski jezik za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 80; MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Srpski jezik za osnovne i srednje škole s nastavom na jeziku i ćirilicom pismu srpske nacionalne manjine (model A) i Srpski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama (model C)*, Zagreb, 2019., 189; MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Grčki jezik za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 46; MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Latinski jezik za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 66.

⁶⁷ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, 161-162.

čenje neba i naravi čovjeka samo su neka od pitanja koja otvaraju mogućnost korelacije, kao i pitanja odnosa ekonomije, ekologije i kemije.⁶⁸

Odnos ekologije i ekonomije, teme vezane uz domovinu, pojedinu regiju, grad i mjesto u kojem učenici odrastaju, analiza biblijske flore i faune, misijsko djelovanje Crkve, Sveta Zemlja, navode se kao teme korelacije s Geografijom.⁶⁹ *Kurikulum* tako navodi: »U geografiji će također brda, planine, doline, pustinje, hodočasnička mjesta i drugo biti predstavljena iz perspektive zemljopisnih vlastitosti, dok je za vjeronauk sve navedeno mjesto 'simboličkoga', ali i stvarnoga govora o prijateljstvu Boga i čovjeka.«⁷⁰

Kurikulumi nastavnih predmeta prirodoslovnog područja otvaraju najmanje mogućnosti za korelaciju s Katoličkim vjeronaukom. Kurikulum *Biologije*⁷¹ u poglavlju *Povezanost s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama* navodi sva područja osim društveno-humanističkoga, kurikulumi *Kemije*⁷² i *Geografije*⁷³ nabrajaju nastavne predmete među kojima i Etiku, ali ne Vjeronauk, dok kurikulum *Fizike*⁷⁴ otvara mogućnost korelacije s drugim područjima u obliku interdisciplinarnih projekata, izvanučioničke i terenske nastave.

Unutar matematičkog područja jedan je nastavni predmet – Matematika. Iako *Kurikulum* predlaže sadržaje za moguću korelaciju, slično kao i u prirodoslovnom području više je prostora korelacije u smislu strategija poučavanja.

Kurikulum skreće pozornost da pojmovi koji jedno znače u matematici, u vjeronauku znače nešto drugo te da je to prostor dijaloga i korelacije kao što su pojmovi *beskonačno*, *konačno*, *istinито*, *suprotno*, *dokaz*. Kao područje korelacije prepoznaje se promišljanje o značenju brojeva u hebrejskom jeziku i u matematici te otvaranje različitih perspektiva shvaćanja svijeta u filozofiji, matematici i vjeronauku.⁷⁵

⁶⁸ Usp. *Isto*, 162.

⁶⁹ Usp. *Isto*.

⁷⁰ *Isto*, 162-163.

⁷¹ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Biologija za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 71.

⁷² Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Kemija za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 50.

⁷³ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Geografija za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 88-89.

⁷⁴ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Fizika za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 99.

⁷⁵ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, 163.

Kurikulum Matematike⁷⁶ u poglavlju *Povezanost s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama* ne navodi predmete za korelaciju, nego korelaciju smješta unutar projekata u kojima se učenici koriste matematičkim znanjima, vještinama i sposobnostima.

Tjelesna kultura jedini je nastavni predmet unutar Tjelesnog i zdravstvenog područja, a povezanost je moguća na razini strategija učenja i poučavanja te metoda rada. *Kurikulum* izdvaja moguće teme korelacije kao što su pitanja o trudu, zalaganju, pobjedi, porazu, konkurenciji, natjecanju, sudjelovanju, poštovanju protivnika, izgrađivanju pozitivnih stavova, važnosti vježbanja i kontinuiranog treninga, prevladavanju egoizma i rastu stvarateljske radosti, izmirenom zajedništvu, obziru prema slabijima, priznanju i prihvaćanju pravila, o samoodricanju.⁷⁷ Kurikulum Tjelesne kulture⁷⁸ u poglavlju *Povezanost s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama* navodi društveno-humanističko područje kojemu pripada i Katolički vjeronauk.

Tehničkom i informatičkom području pripadaju nastavni predmeti Informatika i Tehnička kultura, a *Kurikulum* ne opisuje mogućnosti korelacije s tim predmetima. Zanimljivo je da je kurikulum nastavnog predmeta Informatike jedini kurikulum koji nema poglavlje *Povezanost s drugim predmetima i međupredmetnim temama*.⁷⁹ Kurikulum Tehničke kulture prepoznaje mogućnost korelacije s Vjeronaukom u izradi vjerskih obilježja, aktivnostima i radionicama izrade igračaka i predmeta namijenjenih potrebitima.⁸⁰

S obzirom na uporabu informacijsko-komunikacijskih tehnologija u svakodnevnom životu kao i u odgojno-obrazovnom procesu, suodnos s Informatikom možda nije ostvariv na sadržajnoj razini, ali je metodička međupredmetna korelacija svakako moguća, pa i nužna. Također, s obzirom na prostor korelacije koji otvara Tehnička kultura, kao što su vještine valjanog mišljenja i

⁷⁶ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Matematika za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 233.

⁷⁷ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, 163.

⁷⁸ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 24.

⁷⁹ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Informatika za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Predmetni/Kurikulum%20nastavnog%20predmeta%20Informatika%20za%20osnovne%20skole%20i%20gimnazije.pdf> (12. X. 2022.) ili *Narodne novine* 22/18.

⁸⁰ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Tehnička kultura za osnovne škole*, 29.

aktivnosti izrade predmeta koji mogu biti namijenjeni potrebitima, vidljivo je da i s ovim predmetima postoje mogućnosti korelacije.

Primjeri korelacije koje navodi *Kurikulum* potvrđuju da je korelacija pedagoško i didaktičko načelo tog dokumenta. Iako u nekim sadržajnim primjerima vrlo konkretni, oni nikako nisu prepreka da vjeroučitelji u radu, s obzirom na konkretnu odgojno-obrazovanu situaciju, osmisle i druge sadržaje u korelaciji s nekim nastavnim predmetom.

Kurikulumi nastavnih predmeta načelno su otvorili mogućnost korelacije s Katoličkim vjeronaukom, ali se u njima, u analiziranom poglavlju kurikuluma *Povezanost s drugim predmetima i međupredmetnim temama* ne navode konkretni primjeri niti za sadržaje niti za metode rada ili strategije poučavanja, kao što ih navodi kurikulum Katoličkog vjeronauka. Detaljnija analiza na temelju svih poglavlja kurikuluma pokazala bi koji su to sadržaji i/ili metode rada i strategije poučavanja zajednički. No, sama činjenica da je u svakom predmetnom kurikulumu jedno poglavlje posvećeno korelaciji ukazuje na to da su kreatori odgojno-obrazovne politike prepoznali njezinu važnost.

3.2. *Korelacija Katoličkog vjeronauka s međupredmetnim temama*

Sedam je međupredmetnih tema za koje su izrađeni kurikulumi: Građanski odgoj i obrazovanje, Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, Održivi razvoj, Osobni i socijalni razvoj, Poduzetništvo, Učiti kako učiti i Zdravlje. U nastavku je opisana korelacija Katoličkog vjeronauka i međupredmetnih tema prema kurikulumu Katoličkog vjeronauka (*Kurikulumu*) te se na temelju kurikuluma međupredmetnih tema navodi kako oni otvaraju mogućnost za korelaciju s Katoličkim vjeronaukom.

U *Kurikulumu* se vezano uz Osobni i socijalni razvoj, navode teme: važnost zajedništva, različitost među ljudima, važnost prihvaćanja različitosti, pojmovi dijaloga i diskriminacije, različiti oblici ropstva i slobode, kršćanska slika o dostojanstvu čovjeka, današnje predrasude, značenje i vrijednost rada za ljudski život u kontekstu dostojanstva ljudske osobe, vlastiti darovi u izboru životnog poziva i oblici kvalitetnog provođenja slobodnog vremena.⁸¹

Vezano uz Građanski odgoj i obrazovanje *Kurikulum* navodi teme: različiti oblici unutrašnjeg ropstva i slobode, dostojanstvo, vrijednost i uloga uče-

⁸¹ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, 164.

nika, uloga vjere u rješavanju napetosti i sukoba među ljudima, postupci prema onima koji su u različitim potrebama, stvaranje kvalitetnih međuljudskih odnosa u svom okruženju, pravila ponašanja u razredu i školi, posljedice kršenja pravila za pojedinca i cijelu zajednicu, odgovornost za vlastito ponašanje, odnos Dekaloga i temeljnih ljudskih prava, kršćanska slika o dostojanstvu čovjeka, značenje i vrijednost rada za ljudski život i suodgovornost za pravedan i miran suživot u društvu.⁸²

Korelacija s Održivim razvojem moguća je upućivanjem na odgovorno ponašanje prema stvorenom svijetu i poticanjem na konkretne postupke čuvanja okoliša, razvijanja solidarnosti, zahvalnosti te poštovanje tradicije blagdana i slavlja.⁸³

Očekivanja međupredmetne teme Zdravlje u Katoličkom vjeronauku ostvaruje se u temama koje se odnose na pubertet, važnost brige za zdravlje u govoru o Božjim zapovijedima, smisao spolnosti čovjeka i važnost odgovornog odnosa prema spolnosti. Osobito se ostvaruju ishodi domene Mentalno i socijalno zdravlje: razlikovanje primjerenog od neprimjerenog ponašanja, razvoj empatije, uvažavanje različitosti, izbjegavanje sukoba i načini njihova nenasilnog rješavanja, aktivnosti koje pridonose osobnom razvoju te prosudba vlastitih stavova i ponašanja.⁸⁴

Uz međupredmetnu temu Učiti kako učiti u *Kurikulumu* se navodi da različiti pristupi poučavanja te aktivne metode učenja unutar Katoličkog vjeronauka omogućuju učenicima postizanje proaktivnog odnosa prema učenju te pridonose njihovoj intrinzičnoj (nutarnjoj) motivaciji i razvijanju različitih strategija učenja. Kroz nastavni predmet Katolički vjeronauk ostvaruju se očekivanja te teme ovisno o oblicima i metodama rada.⁸⁵

Kurikulum o međupredmetnoj temi Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije kaže da se očekivanja te međupredmetne teme ostvaruju kroz korištenje različitih digitalnih alata kao pomoć u ostvarivanju ishoda Katoličkog vjeronauka. U Katoličkom vjeronauku analiziraju se pozitivni i negativni utjecaji digitalne tehnologije i društvenih mreža, ali naglasak se stavlja na svrhovito korištenje u svrhu kreativnog stvaralaštva i suvremenih načina promicanja kršćanskih vrijednosti u društvu.⁸⁶

⁸² Usp. *Isto*.

⁸³ Usp. *Isto*, 165.

⁸⁴ Usp. *Isto*.

⁸⁵ Usp. *Isto*.

⁸⁶ Usp. *Isto*.

Neki od ciljeva međupredmetne teme Poduzetništvo prema *Kurikulumu* uključuju otvorenost za nove ideje i mogućnosti, stvaranje inovativnih i kreativnih rješenja, razvoj upornosti i stjecanje radnih navika, pozitivan odnos prema radu, kao i upravljanje projektima i izradu projektnih prijedloga.⁸⁷

Navedeni primjeri iz *Kurikuluma* pokazuju da su iskustva učenika, svijet oko njih, aktualna pitanja i problemi mjesta polazišta za korelaciju s međupredmetnim temama.

U samom kurikulumu međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj nigdje se eksplicitno ne upućuje na suodnos s Katoličkim vjeronaukom. U preporukama za ostvarivanje očekivanja u svim odgojno-obrazovnim očekivanjima navodi se neka od sintagmi *uvršteno u kurikulum svih predmeta, ugraditi u sve predmetne kurikulume ili uvrstiti u druge nastavne predmete*,⁸⁸ što implicira i Katolički vjeronauk. U preporukama za ostvarivanje očekivanja kao mjesto ostvarivanja korelacije navode se metode rada i strategije poučavanja kao npr. radionica, igranje uloga, rasprava, debate, projektna nastava, filmovi, predstave ili eseji.⁸⁹ Slično je i u kurikulumu Učiti kako učiti u kojem se u preporukama za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja navode sintagme da se očekivanja *mogu ostvariti u svakom predmetu* ili da se *ostvaruju u svim predmetima*, odnosno da ih treba *primijeniti u svim predmetima* ili *svakodnevno u redovitoj nastavi*, a u preporukama se navodi npr. rad u skupinama, rad u paru, pojedinačni rad, istraživačke aktivnosti, pristup učenja otkrivanjem, projektni rad, igranje uloga, igre s pravilima, strategijske igre, metakognitivne strategije planiranja, praćenja, samoreguliranja i samovrednovanja učenja.⁹⁰

U kurikulumu međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje uz nekoliko se odgojno-obrazovnih postignuća u preporukama za ostvarivanje eksplicitno navodi Vjeronauk, a riječ je o preporukama za suradnju s udrugama i institucijama koje se bave ostvarivanjem prava osoba s invaliditetom,⁹¹ pitanjima položaja žena i muškaraca i stereotipima o njima u svakodnevici i medijima,⁹² o promicanju ravnopravnosti spolova,⁹³ pra-

⁸⁷ Usp. *Isto*.

⁸⁸ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole*, Zagreb, 2019., 11-51.

⁸⁹ Usp. *Isto*, 23.

⁹⁰ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole*, Zagreb, 2019., 12-44.

⁹¹ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole*, Zagreb, 2019., 23.

⁹² Usp. *Isto*, 24.

⁹³ Usp. *Isto*, 30.

vima nacionalnih manjina,⁹⁴ promicanju kvalitete života u zajednici te⁹⁵ o volontiranju.⁹⁶

Također, u kurikulumu međupredmetne teme Održivi razvoj uz nekoliko se odgojno-obrazovnih postignuća u preporukama za ostvarivanje eksplicitno navodi Vjeronauk. Preporuke za suradnju se odnose na uspostavljanje i očuvanje prirodne ravnoteže,⁹⁷ utjecaj ekosustava na kvalitetu života,⁹⁸ povezanost održivog razvoja i promoviranja socijalne pravde⁹⁹ te važnost održivog razvoja za opće dobro.¹⁰⁰

U kurikulumu međupredmetne teme Zdravlje, preporuke za suradnju s Vjeronaukom se odnose na sadržaje vezane uz pubertet,¹⁰¹ brigu o reproduktivnom zdravlju i važnosti odgovornoga spolnog ponašanja,¹⁰² primjerenosti i neprimjerenosti ponašanje, nasilje u stvarnom i virtualnom svijetu,¹⁰³ važnost razvijanja i unapređivanja komunikacijskih vještina i njihove primjene u svakodnevnom životu,¹⁰⁴ rad na sebi i odgovornost za mentalno i socijalno zdravlje,¹⁰⁵ pravila pružanja prve pomoći i pomaganja učenicima sa zdravstvenim teškoćama,¹⁰⁶ važnost pronalaženja vjerodostojnih i pouzdanih informacija o zdravlju,¹⁰⁷ cijepljenje i sistematske i preventivne preglede u školskoj dobi te darivanje krvi,¹⁰⁸ postupke pružanja prve pomoći,¹⁰⁹ uzroke obolijevanja i smrtnosti te povezivanje određenih oboljenja s rizikom za pojavu bolesti.¹¹⁰

U kurikulumu Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije nigdje se eksplicitno ne upućuje na suodnos s Katoličkim vjeronaukom, a u preporukama za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja koristi se sintagma

⁹⁴ Usp. Isto, 31.

⁹⁵ Usp. Isto, 35.

⁹⁶ Usp. Isto, 41.

⁹⁷ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj za osnovne i srednje škole*, Zagreb, 2019., 33.

⁹⁸ Usp. Isto, 34.

⁹⁹ Usp. Isto, 35.

¹⁰⁰ Usp. Isto, 36.

¹⁰¹ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum međupredmetne teme Zdravlje za osnovne i srednje škole*, Zagreb, 2019., 14.

¹⁰² Usp. Isto, 20.

¹⁰³ Usp. Isto, 25.

¹⁰⁴ Usp. Isto, 36.

¹⁰⁵ Usp. Isto, 37.

¹⁰⁶ Usp. Isto, 42-44.

¹⁰⁷ Usp. Isto, 44.

¹⁰⁸ Usp. Isto.

¹⁰⁹ Usp. Isto, 47.

¹¹⁰ Usp. Isto.

*svi nastavni predmeti*¹¹¹ te se uz neka očekivanja navode pojedini nastavni predmeti poput Matematike, Tehničke kulture i Geografije¹¹² ili još Hrvatski jezik, Priroda i društvo, Likovna kultura i Glazbena kultura¹¹³ te Povijest, Geografija, Kemija i Fizika.¹¹⁴ Korelacija se prepoznaje na razini metoda rada i strategija poučavanja od kojih su neke od navedenih u preporukama: projektno i problemsko učenje, mentorsko poučavanje, školski i izvanučionički projekti, suradničko učenje, samostalni učenički rad, okrugli stol, parlaonica, rasprava, dokazivanje i argumentiranje.¹¹⁵

Također, ni u kurikulumu Poduzetništvo nigdje se eksplicitno ne upućuje na suodnos s Katoličkim vjeronaukom, već se u preporukama za ostvarivanja odgojno-obrazovnih očekivanja uz A domenu *Promišljaj poduzetnički*, koristi se sintagma *otvoreno za sve nastavne predmete*,¹¹⁶ uz B domenu *Djeluj poduzetnički* koristi se termin *integrirano*, navodi se sat razrednika i korelacija s nekima od međupredmetnih tema¹¹⁷, a uz C domenu *Ekonomska i financijska pismenost* uz korelaciju s nekim od međupredmetnih tema, izdvajaju se i pojedini nastavni predmeti među kojima nije Katolički vjeronauk.¹¹⁸ U preporukama za ostvarivanje očekivanja, mjesta korelacije mogu biti izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti, radionice, projekti, tematski dani i izvanučionička nastava.¹¹⁹

Kurikulumi međupredmetnih tema sadržajno su, kao i na razini metoda rada i strategija poučavanja, povezani s Katoličkim vjeronaukom. Za razliku od predmetnih kurikuluma, u njima se navode konkretni primjeri sadržajne korelacije s Katoličkim vjeronaukom (Građanski odgoj i obrazovanje, Održivi razvoj i Zdravlje) te primjeri zajedničkih metoda rada i strategija poučavanja (ostale međupredmetne teme).

¹¹¹ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije za osnovne i srednje škole*, Zagreb, 2019., 12-61.

¹¹² Usp. *Isto*, 27.

¹¹³ Usp. *Isto*, 29.

¹¹⁴ Usp. *Isto*, 32.

¹¹⁵ Usp. *Isto*, 29-37.

¹¹⁶ Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo za osnovne i srednje škole*, Zagreb, 2019., 11-20.

¹¹⁷ Usp. *Isto*, 21-30.

¹¹⁸ Usp. *Isto*, 31-40.

¹¹⁹ Usp. *Isto*, 11-40.

Zaključak

Kurikulum nastavnoga predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije, kao i svi ostali predmetni kurikulumi iz 2019. godine, čitavo jedno poglavlje posvećuje korelaciji, odnosno povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Načelo korelacije, koje je prisutno u svim prethodnim planovima i programima Katoličkog vjeronauka za osnovnu i za srednju školu, značajno obilježava i ovaj *Kurikulum* a svojevrsni kompas mu je princip *vjernosti Bogu i vjernosti čovjeku*. Vjeronauk postavljen na tom principu učenicima nastoji otvoriti religiozno-kršćansku dimenziju temeljnih iskustava iz njihovih svakodnevnih situacija, kao i učiniti prepoznatljivim situacijsko-egzistencijalno značenje kršćanske poruke.¹²⁰

Člankom se ukazalo na svojevrsan rast kada je u pitanju načelo korelacije u Katoličkom vjeronauku. Prvi plan i program za osnovnu školu uočava potrebu za korelacijom između iskustava učenika i njihove vjere, u drugom se navode konkretna odgojno-obrazovana područja korelacije, treći precizira vrste korelacije, a četvrti ju kontekstualizira s obzirom na korelacijsko-integracijsku nastavu koju Hrvatski nacionalni obrazovani standard ističe kao posebnu vrijednost. *Kurikulum* iz 2019. godine daje konkretne prijedloge za sadržajnu i metodičku korelaciju, zadržavajući vjernost temeljnim sadržajima uz nužan interdisciplinarni naglasak. Planovi i programi za srednju školu pitanja smisla smještaju u kontekst učeničkih iskustava te obzorje transcendencije i govora o Bogu, što u svim planovima i programima, kao i u *Kurikulumu*, ukazuje na načelo *vjernosti Bogu i vjernosti čovjeku*.

Drukčijim pristupom temi korelacije mogla bi se ukazati na povezanosti teologije i religijske pedagogije kao i kršćanske predaje vjere i konkretnoga ljudskog života¹²¹ u definiranju svrhe, ciljeva, domena i odgojno-obrazovnih ishoda Katoličkog vjeronauka, što bi koristilo samom nastavnom predmetu Katolički vjeronauk. Kako korelaciji pristupaju ostali nastavni predmeti, korisno bi bilo prikazati radi šire slike odgojno-obrazovnog sustava, u kojem je nastavni predmet Katolički vjeronauk, u svjetlu načela o vjerskoj slobodi, u svim javnim osnovnim i srednjim školama obvezan predmet za one koji ga izaberu, a izvodi se pod istim uvjetima pod kojima se izvodi nastava ostalih obveznih predmeta.¹²²

¹²⁰ Ana Thea FILIPOVIĆ, Načelo korelacije u školskom vjeronauku I, 116.

¹²¹ Usp. Ivica PAŽIN, Vjernost Bogu i vjernost čovjeku u dinamici Utjelovljenja, 49-50.

¹²² Usp. Ugovor između svete stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture, Zagreb, 1996.

Iz perspektive Katoličkog vjeronauka i njegova *Kurikuluma* korelacija je moguća i poželjna sa svim predmetima i međupredmetnim temama. No, načelo korelacije u konkretnom životu i radu ponekad djeluje kao i načela ljubavi, dobrote ili pravednosti. Svi će se složiti da su to važna načela i da ih podržavaju, ali će se u praksi često vidjeti nešto drugo.¹²³ Ipak, da bi korelacija u praksi bila moguća, službeni dokumenti trebaju otvarati mogućnost za njezino planiranje. Vidjeli smo da se u većini kurikuluma to i događa, da se prepoznaju konkretne teme za korelaciju s Katoličkim vjeronaukom ili se upućuje na zajedničke metode rada i strategije učenja i poučavanja. Da bi se izbjegla pretjerivanja, bilo u smjeru traženja korelacija tamo gdje ih nema ili u smjeru neprihvatanja korelacija tamo gdje bi ih učenici i njihovi učitelji i nastavnici mogli prepoznati, korisno bi bilo napraviti reviziju postojećih kurikuluma.

Uvidom u samo jedno poglavlje *Kurikuluma* koje govori o povezanosti Katoličkog vjeronauka s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama vidi se da je korelacija kao pedagoško i didaktičko načelo u njemu izrazito naglašena.¹²⁴ *Kurikulum* načelno, ali i uz konkretne primjere otvara mogućnost povezivanja s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Kreatorima odgojno-obrazovne politike u trenutku nastanka predmetnih kurikuluma i kurikuluma međupredmetnih tema bilo je važno načelo korelacije i korelacijski pristup odgoju i obrazovanju, jer je u svakom predmetnom kurikulumu jedno poglavlje posvećeno povezanosti pojedinog nastavnog predmeta s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. U ovom su članku razmatrana upravo ta poglavlja predmetnih kurikuluma te je u većem broju njih vidljiva načelna otvorenost korelaciji s Katoličkim vjeronaukom. Što se tiče međupredmetnih tema, one su otvorene korelaciji sa svim nastavnim predmetima

¹²³ Doktorska disertacija Ksenije Rukavina Kovačević donosi rezultate istraživanja koji ukazuju na međupredmetnu povezanost (korelaciju) Katoličkog vjeronauka u javnoj školi. Istraživanjem se željelo doći do odgovora na pitanje u kojoj se mjeri ostvaruje međupredmetna korelacija Katoličkog vjeronauka u javnoj školi. Stručnjaci i praktičari su iznosili vlastite procjene s obzirom na područja: jezično-komunikacijsko, matematičko, prirodoslovno, tehničko i informatičko, društveno-humanističko, umjetničko, tjelesno i zdravstveno. Na temelju procjene stručnjaka i praktičara autorica je uočila da Katolički vjeronauk najbolje korelira s trima područjima: umjetničkim, jezično-komunikacijskim i društveno-humanističkim, a korelaciju s drugim područjima ocijenila je kao dovoljnu ili nedovoljnu. Usp. Ksenija RUKAVINA KOVAČEVIĆ, *Vrijednosno pedagoški identitet perspektive razvoja konfesionalnoga religijskog odgoja i obrazovanja (katoličkog vjeronauka) u javnoj školi u Republici Hrvatskoj*. Doktorska disertacija, Rijeka, 2018.; dostupno na <https://dr.nsk.hr/islandora/object/ffri%3A1702> (11. II. 2022.).

¹²⁴ Poglavlje *Kurikuluma* Katoličkog vjeronauka koje govori o odnosu s drugim predmetima i međupredmetnim temama opisano je na devet stranica za razliku od drugih kurikuluma u kojima je tom poglavlju posvećena stranica do dvije.

pa tako i s Katoličkim vjeronaukom, a vidjeli smo da kurikulumi međupredmetnih tema navode primjere i sadržajne i metodičke korelacije s njime.

Ako se učeniku želi pristupiti kao cjelovitoj osobi, potrebno mu je omogućiti da znanja, vještine i stavove koje stječe unutar različitih predmeta smisljeno i svrsishodno povezuje kako bi mogao odgovoriti na vlastita pitanja s obzirom na različite životne probleme i iskustva. U tome mu pomažu promišljen korelacijski pristup i dobro osmišljena korelativna struktura nastave.

Summary

THE CORRELATION OF THE CATHOLIC RELIGIOUS EDUCATION WITH TEACHING SUBJECTS AND CROSS-CURRICULUM TOPICS IN PRIMARY SCHOOLS AND GYMNASIUM CURRICULA

Gordana BARUDŽIJA

Education and Teacher Training Agency
Donje Svetice 38, HR – 10 000 Zagreb
gordanabarud@yahoo.com

The topic of the article is the principle of the correlation between the curriculum of Catholic Religious Education and the curricula of other school subjects in Croatia, and between the curriculum of Catholic Religious Education and cross-curricular themes. The main objective is to show whether the curricula of school subjects in Croatia are open to such correlation. The author points out that correlation has been an integral part of the curriculum for Catholic Religious Education since 1991. In the first part of the article, the author explains the principles and levels of the correlation between the student's experiences and teachings of the Catholic Church in Catholic Religious Education. The second part presents the principles of correlation in the plans and programs of Catholic Religious Education from 1991 to 2019. The third part deals with the correlation between various school subjects and the curriculum of Catholic Religious Education, depending on the subject area: Humanities and Social Sciences, Arts, Language and Communication, Natural Sciences, Mathematics, Physical Education, and the correlation between Catholic Religious Education and cross-curricular themes: civic education, entrepreneurship, the use of information and communication technologies, personal and social development, sustainable development, health, and learning to learn.

Key words: *correlation, curriculum, Catholic Religious Education, school subjects, cross-curricular topics.*